

Bartłomiej Rogalski

**Badania rozpoznawczo-weryfikacyjne na stanowisku 75
w Trzcińsku-Zdroju, pow. gryfiński (AZP 40-06/133) w 2016 roku****Verification and reconnaissance survey at site 75 in Trzcińsko-Zdrój,
Gryfino district (AZP 40-06/133) in 2016**

Abstract: Archaeological research in 2016 at site 75 in Trzcińsko-Zdrój was carried out in relation to a hoard that had been found there, dating to period V of the Bronze Age, with three C-shaped cross section bracelets and an axe of type Kopaniewo. Six trial trenches revealed archaeological features and objects of the Lusatian culture from period V of the Bronze Age and a settlement from phases Jastorf c/Ripdorf of the Jastorf culture.

Keywords: Bronze Age hoard, Lusatian culture settlement, Jastorf culture settlement, Trzcińsko-Zdrój, Lower Odra Region

Słowa kluczowe: skarb z epoki brązu, osada kultury lużyckiej, osada kultury jastorskiej, Trzcińsko-Zdrój, Dolne Nadodrze

Badania rozpoznawczo-weryfikacyjne na stanowisku 75 w Trzcińsku-Zdroju, pow. gryfiński, przeprowadzono w okresie od 4 do 26 sierpnia 2016 roku. Stanowisko położone jest ok. 1 km na północny-wschód od zabudowań Trzcińska-Zdroju, od których oddziela je Jezioro Miejskie (Trzygłowskie). Stanowisko ma powierzchnię około 3 hektarów i zajmuje południowy stok łagodnego wyniesienia opadającego ku jezioru. Pierwotne lustro wody ze względu na zarastanie i tworzenie się torfowisk uległo znacznej redukcji.

W roku 2012 odkryto na omawianym stanowisku skarb przedmiotów z brązu, datowany na V okres epoki brązu: trzy bransolety nerkowate oraz siekierkę typu Kopaniewo (ryc. 1:1–4). W sierpniu 2016 roku przeprowadzono badania weryfikujące charakter i zasięg stanowiska. Założono 6 sondaży o łącznej powierzchni 366,5 m² na obszarze 3 ha powierzchni stanowiska.

Zarejestrowano łącznie 26 obiektów archeologicznych o różnym charakterze oraz pozyskano źródła ruchome: 3751 fragmentów ceramiki i 867 fragmentów kości zwierzęcych.

W rezultacie rozpoznano dwie fazy użytkowania stanowiska. Pierwszą wyznacza osada produkcyjna ludności kultury łużyckiej datowana wstępnie na V okres epoki brązu. W sondażu założonym w południowej części stanowiska, ok. 150 m od brzegu Jeziora Miejskiego odkryto cztery paleniska i dwie jamy. Uchwycona w tym wykopie granica występowania gleby hydrogenicznej sugeruje, że osada kultury łużyckiej funkcjonować mogła w bezpośrednim sąsiedztwie znacznie większego w tym czasie zbiornika wodnego.

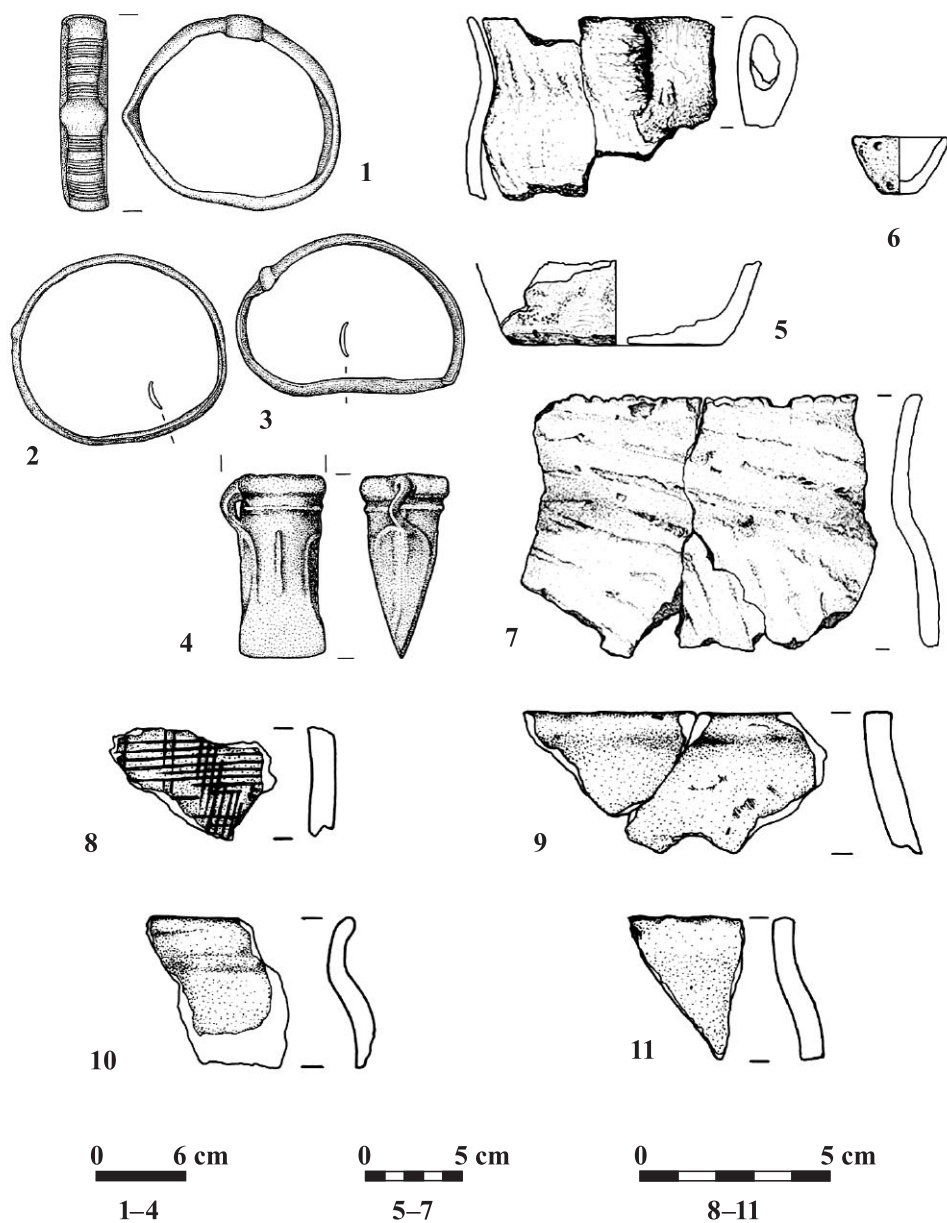
W bardzo rozdrobionym zbiorze ceramiki kultury łużyckiej (1984 fragmentów) zidentyfikować można m.in. duże garnki zasobowe o esowatym profilu, fragment dzbana oraz naczynko miniaturowe (ryc. 1:5–7). Są to formy powszechnie spotykane na Pomorzu Zachodnim (Uciechowska-Gawron 2007, 103–104). Z tego fragmentu osady pochodzi ponadto 388 fragmentów kości zwierzęcych. Wstępnie można ją datować na V okres epoki brązu, podobnie jak depozyt odkryty w 2012 roku. W miejscu znalezienia skarbu założono osobny sondaż. Zalegał on ok. 40 m na południe (tj. w stronę Jeziora Miejskiego) od odkrytej w 2016 roku osady kultury łużyckiej. Brak w wykopie obiektów archeologicznych i zabytków ruchomych oraz obecność gleby hydrogenicznej pozwalają przypuszczać, że skarb mógł mieć charakter ofiary akwaticznej.

Drugą fazę użytkowania stanowiska wyznaczają materiały zarejestrowane w trzech sondażach założonych w północnej i wschodniej partii stanowiska, ok. 120 m od wykopu z obiektami kultury łużyckiej. Odkryto tu fragment osady produkcyjnej w postaci 10 palenisk, 9 jam i pieca wapienniczego. Ceramikę z tych obiektów wstępnie przypisać można ludności kultury jastorfskiej i datować na odcinek Jastorf c/Ripdorf. Materiał ruchomy z osady obejmuje 1767 fragmentów naczyń, 479 kości zwierzęcych oraz niewielką liczbę nieokreślonych przedmiotów z żelaza i brązu. W zbiorze silnie rozdrobionej ceramiki wskazać można fragmenty m.in. garnków dwuczłonowych o krótkich stromych szyjkach (ryc. 1:9,11) grupy B w ujęciu H. Machajewskiego i R. Pietrzaka (2004, 90, 110, tabl. II:B) i ułamki waz trójdzielnych grupy H wg B. Rogalskiego (2010a, 218–219, 712, ryc. 103). Nawiązania do tradycji jastorfskiej czytelne są również w zdobnictwie ceramiki, np. w ornamentowaniu grzebykiem (ryc. 1:8) – o wciąż nielicznych analogiach na Pomorzu Zachodnim (Jaszewska, Leciejevska, Machajewski, Wolanin 2012, 191, 200, ryc. 8:1,3).

Badaniami nie objęto najbardziej obiecującej, centralnej partii stanowiska 75, ponieważ właściciel działki odmówił na nie zgody. Jest to część stanowiska oddzielająca wspomniane wyżej osady ludności łużyckiej i jastorfskiej. Badania archeologiczne umożliwiłyby podjęcie próby chronologicznego skorelowania

osadnictwa obu kultur i ewentualnego włączenia materiałów z Trzcinka-Zdroju do katalogu stanowisk tzw. horyzontu marianowskiego (Rogalski 2010b).

Dokumentacja i źródła z badań (wraz ze skarbem) są przedmiotem szczegółowego opracowania w Dziale Archeologii Muzeum Narodowego w Szczecinie. W badaniach udział wzięli studenci Instytutu Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego i Katedry Archeologii Uniwersytetu Szczecińskiego.

Ryc. 1. Trzcińsko-Zdrój, gm. loco, pow. gryfiński, stan. 75 (AZP 40-06/133): 1-4 – skarb przedmiotów z brązu; 5-7 – ceramika kultury lużyckiej (5 i 6 – obiekt 4; 7 – warstwa); 8-11 – ceramika kultury jastorfskiej (8-10 – obiekt 21; 11 – obiekt 16). Rys. A. Ryś

Fig. 1. Trzcińsko-Zdrój, Gryfino district, site 75 (AZP 40-06/133): 1-4 – hoard of bronze objects; 5-7 – Lusatian culture pottery fragments (5 and 6 – feature 4; 7 – layer); 8-11 – Jastorf culture pottery fragments (8-10 – feature 21; 11 – feature 16). Drawing by A. Ryś

Literatura

- Jaszewska A., Leciejewska A., Machajewski H., Wolanin P. 2012. Grzebykowe narzędzie kościane do zdobienia powierzchni z późnego okresu przedrzymskiego ze stanowiska nr 10 w Świętem, gm. Stargard Szczeciński. W: A. Jaszewska (red.), *Z najdawniejszych dziejów. Grzegorzowi Domańskiemu na pięćdziesięciolecie pracy naukowej*. Zielona Góra, 189–201.
- Machajewski H., Pietrzak R. 2004. Z badań nad ceramiką naczyniową z okresu przedrzymskiego w Wielkopolsce. W: H. Machajewski (red.), *Kultura jastorfska na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej*. Poznań, 83–122.
- Rogalski B. 2010a. *Przemiany kulturowe na Pomorzu Zachodnim i Przednim w młodszym okresie przedrzymskim (III–I w. p.n.e.)*. Szczecin.
- Rogalski B. 2010b. Cmentarzysko w Marianowie i problem *fazy marianowskiej*. W: M. Fudziński, H. Paner (red.), *Między kulturą łużycką a pomorską. Przemiany kulturowe we wczesnej epoce żelaza*. Gdańsk, 135–152.
- Uciechowska-Gawron A. 2007. Analiza porównawcza ceramiki łużyckiej ze stanowisk osadniczych w rejonie dolnej Odry. W: M. Fudziński, H. Paner (red.), *Aktualne problemy kultury łużyckiej na Pomorzu*. Gdańsk, 101–132.

dr Bartłomiej Rogalski
Muzeum Narodowe w Szczecinie
b.rogalski@muzeum.szczecin.pl